

Iva Katrušáková

Příloha k protokolu o SZZ č.

Jméno:

FF JU v Č. Budějovicích

Vysoká škola:

Ústav estetiky

Recenzent * /

22.5.2009

diplomové práce

Datum odevzdání posudku:

Vedoucí */

prof. PhDr. Aleš Haman, DrSc.

.....

POSUDEK BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Kýč jako prostředek k ovládnutí mas

.....
(téma)

Autorka si předsevzala poměrně náročný cíl: nešlo jí pouze o definici kýče jako estetického fenoménu, nýbrž „o správné pochopení podstaty jeho výskytu a zneužití“. Vyšla z předpokladu, že nebezpečím pro umění není sám tento jev, nýbrž pohodlnost publika, kterému jde o snadné požitky osvojené bez větší námahy. Těžiště své práce položila do třetí kapitoly, v níž se pokusila osvětlit problematiku kýče z několika hledisek. Do čela výkladu postavila hledisko sociologické – spojení kýče s určitou společenskou vrstvou, totiž s (malo)měšťáctvím. Její hodnocení vlastností tohoto typu publika je ovšem poněkud příliš přímočaré; říká, že maloměšťácké publikum je „líné a pohodlné“. Tu se dala zlákat názory významných teoretiků umění a kultury (Umberta Eca, Hannah Arendtové a Clementa Greenberga). Ze stati amerického uměleckého kritika nazvané Avantgarda a kýč a přeložené do češtiny čerpala také hlavní zdůvodnění odmítavého postoje k sociálnímu fenoménu, který dostal název masová kultura. Toto pojetí se promítlo i do samotného názvu její práce, v níž chápe „kýč jako prostředek k ovládnutí mas“. Sám pojem „masa“ byl ovšem používán s různým pojetím: ideologové komunismu rozuměli pod ním hromadnou, převážně politickou aktivitu širokých vrstev společnosti, usměrňovanou vůdčím ideovým činitelem společenského, respektive historického dění – tj. komunistickou stranou. Sociologové a teoretikové kultury chápali pod pojmem masa nerozčleněnou, chaotickou sociální hromadnost vyznačující se sklonem k ritualizaci a stereotypizaci chování. Tu by se patrně nabízela možnost zkoumat, v čem a jak je toto prostředí živnou půdou pro existenci kýče. V další části se autorka zabývá otázkou „lživé skutečnosti“ kýče. I zde by bylo možno rozvinout hlubší úvahu nad problémem vztahu umění a skutečnosti. Z formulací, kterých používá, se zdá vyplývat, že v základech jejího chápání funkce umění je pravdivá reprodukce skutečnosti. To ovšem je hledisko již dávno překonané moderním uměním (ostatně již antičtí myslitelé si kladli otázku umění jako klamu). Tak autorka dospívá k formulacím, které působí až poněkud paradoxně: (kýč) „si troufá ukazovat skutečnost, která ve skutečnosti skutečností není.“ (s.17) Vztah mezi uměleckým dílem a mimouměleckým světem je daleko složitější, než aby bylo možno odlišit kýč a umění na základě měřítka pravdivosti (především by bylo třeba se zeptat, co rozumíme pod pojmem „pravda“). Autorka práce se v této části zaměřuje také na různé způsoby charakteristiky kýče (odvolává se mimo jiné i na Kunderova slova z románu Nesnesitelná lehkost bytí), ale nakonec dospívá opět k poněkud příliš přímočarým závěrům o rozdílné povaze kýče v totalitní a pluralitní společnosti. K zajímavým úvahám dospívá v pasážích o kýči v reklamě (zase bychom si mohli položit otázku – je nutně každá reklama kýčovitá?) a rozlišuje tu „dobrý kýč“ (apelativní šoty na pomoc obětem různých katastrof) a „špatný kýč“, jenž slouží politické manipulaci mas (s.18). I tu je situace zřejmě složitější, nemusí vždy jít jen o reklamu (máme například i texty propagandistické, umělecké a další). Zdá se, že autorka podlehlá poněkud „černobílému“ vidění, když proti sobě postavila totalitní a pluralitní společnost; nepochybně se povaha kýče v obou systémech liší, ale i v pluralitních společnostech existují harmonizující záměry, jenomže konflikty a rozpory se v těch druhých promítají do nitra společnosti, nikoli mimo ni jako v systémech totalitních. Je například známo, jak dlouho se oficiální literární kritika v době komunismu bránila myšlenky generačních rozporů uvnitř socialistické společnosti. Závěr této pasáže pak vyznívá poněkud proklamativně: „Jestliže je kýč lež,...systém, který je na této lži postaven, musí být prohnitý již od základů“(21) Zajímavé myšlenky slibovala pasáž o dialektice avantgardy a kýče. Tu si autorka poněkud zkomplikovala situaci tím, že sem vnesla problematiku socialistického realismu. Ukázal se u ní zřetelně

nedostatek historického pohledu, který ji znovu sváděl k některým zjednodušujícím výkladům zejména ve vztahu k české meziválečné avantgardě; odpor ke kýči neměla jen avantgarda, nýbrž i spisovatelé a umělci demokratičtí – vzpomeňme například Čapka. Úvahy o monumentalitě, heroismu a dalších rysech umění spjatého s totalitními ideologiemi by rovněž vyžadovaly další promyšlení; bylo by třeba se zamyslet nad tím, čím se v tomto umění prosazovaly rysy kýčovitosti – vždyť například některé architektonické návrhy umělců, jako byl El Lissitzky a další byly rovněž monumentální, ale přesto nebyly kýčovitě. Oddíl pojednávající o spartakiádách přinesl jistou inovaci do autorčina pojednání (i když nepřekročilo ani tady rámce parafráze studijního materiálu), ale možná by s bylo dalo zvážit, zda tyto velkolepé ideologicky zacílené manifestace v sobě neskrývaly některé další významové konotace (nejen v návaznosti na sokolské tradice, nýbrž i v souvislosti s utvářením společenských vztahů, které překračovaly rámeček ideologického záměru).

Některé formulace ovšem je třeba přičíst autorčině nezkušenosti či formulační neobratnosti – nicméně by bylo dobré vyvarovat se podobných lapsů jako je charakteristika realisty Rěpina jako „oficiálního sovětského malíře barvotisků“ (s. 23) rovněž formální stránce mohla být věnována větší pozornost: na st. 20 je v citované básni vynecháno slovo „těle“, čímž je porušeno její estetické vyznění (a tím je i poněkud oslabena autorčina argumentace o kýčovitosti motivu slunce ve Florianově básni).

Celkově lze práci posoudit jako snaživou ilustraci prostudovaných materiálů (jejich rozsah je ovšem uspokojivý), která postrádá osobitější myšlenkový vklad. Proto navrhuji hodnocení „dobře“.

dobře

Návrh na klasifikaci bakalářské práce:

.....
podpis recenzenta bakalářské práce

Čes. Budějovicích 22. 5. 2009
V dne

Stupeň klasifikace:	výborně	velmi dobře	dobře	nevyhověl
---------------------	---------	-------------	-------	-----------

*) Nehodící se škrtněte